

ISSN 2223-3822

Andrushkiv, B., Kyrych, N., Tsikh, H., Boyko, O. & Boyarchuk, N. (2023) Improvement of organizational and economic mechanisms for ensuring grain enterprises sustainable development in the post-war period (European contexts). *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 28, no. 1, pp. 104-114. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23abmupp.pdf>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (ЄВРОПЕЙСЬКІ КОНТЕКСТИ)

Богдан АНДРУШКІВ

e-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4897-5539>

Остап БОЙКО

e-mail: ostapboyko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2327-5942>

Наталія КИРИЧ

e-mail: nkuruch@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7728-9787>

Назар БОЯРЧУК

e-mail: nazarb1991@gmail.com

Галина ЦІХ

e-mail: halyna.tsikh@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5049-3814>

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

Article history:

Received: April, 2023

1st Revision: May, 2023

Accepted: May, 2023

JEL classification:

L22

M10

UDC:

338.2

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd2023.01.104>

Анотація: Стаття присвячена виявленню проблем у сфері організації виробництва, переробки та експорту зерна, пошуку шляхів їх вирішення у контексті вступу України до ЄС у повоєнний період. Розглянуто передумови підвищення ефективності управлінських рішень, шляхом удосконалення організаційно-економічних механізмів забезпечення стабільного розвитку зернових підприємств та посилення виконавчої дисципліни і відповідальності засобами контролю за європейськими взірцями. На основі аналізу літературних джерел та існуючого досвіду роботи зернових підприємств, визначено характерні особливості їх функціонування, інструментарій виявлення причин їх виникнення, запропоновано шляхи і засоби їх попередження та за рахунок цього підвищення результативності економічних реформ та ефективності господарювання у воєнний і повоєнний періоди. Реалізацію та підвищення ефективності вказаних заходів запропоновано за рахунок удосконалення управлінських важелів шляхом впливу на відповідні чинники. Розв'язання проблеми адміністративного попередження прорахунків і порушень розглянуто як один з напрямів підвищення ефективності господарювання, розвитку національної економіки та зміцнення економічної безпеки в умовах війни у державі загалом. Обґрунтовано, що за рахунок управлінського впливу на відповідні чинники можна забезпечити не лише відповідний науковий, професійний рівень керівництва, стабільне функціонування національного господарства України, а й попередити зловживання, що сприятиме його конкурентоспроможності в умовах ЄС. Основним фактором стабілізації та джерелом нарощування виробничих ресурсів є ефективне використання наявних засобів і раціональне використання ресурсів, роль яких помітно зростає в умовах державної незалежності, економічної самостійності господарських структур, коли можливості залучення нових ресурсів визначаються як наявним потенціалом, так і грамотною політикою щодо їхнього раціонального використання. Дослідження виконано в умовах реформаційно-трансформаційних процесів у воєнний та повоєнний періоди у контексті вступу України до ЄС.

Ключові слова: удосконалення управління, організаційно-економічні механізми, сфера виробництва, переробки та експорту зерна, реформи, контроль, підприємства, стабільність, стратегія, ефективність, господарська діяльність, трансформаційне суспільство, Європейський Союз.

Андрушків Б., Кирич Н., Ціх Г., Бойко О., Боярчук Н. Удосконалення організаційно-економічних механізмів забезпечення стабільного розвитку зернових підприємств у повоєнний період (Європейські контексти). *Соціально-економічні проблеми і держава (електронний журнал)*. 2023. Вип. 1 (28). С. 104-114. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23abmupp.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

В умовах проведення в Україні повоєнної радикальної реформаційно-трансформаційної, економічної реформи, питання забезпечення господарської стабільності як зернових підприємств зокрема, так і національної економіки загалом набуває все більшого значення. Актуальними сьогодні є питання організації міжнародних взаємовідносин у зерновій сфері у воєнний і повоєнний періоди.¹

Зернова епопея триває і буде тривати, доки буде тривати війна з росією. Власне ці обставини обумовлюють актуальність тематики та необхідність прискорення адаптаційно-трансформаційних процесів вступу України до ЄС, розробки організаційно-економічних механізмів стабільного розвитку зернових підприємств відповідно до європейських вимог і стандартів.

На наш погляд, досягнення поставленої мети повинно відбуватися на основі підвищення ефективності використання всіх засобів і ресурсів у відповідності до концепції переходу України до сталого розвитку та інших програмних документів з соціально-економічного розвитку держави, запропонованих Кабінетом Міністрів України на перспективу та Міністерством аграрної політики згідно із стратегією вступу України до ЄС.

Одним із засобів досягнення цієї мети є цілеспрямоване управління чинниками впливу, що забезпечують економічну стабільність функціонування зернових підприємств, залучення до цих процесів відповідних організаційно-економічних механізмів. Основним чинником стабілізації та джерелом нарощування виробничих можливостей зернових підприємств, інтенсифікації суспільного виробництва є ефективне та раціональне використання наявних ресурсів, роль яких помітно зростає в умовах війни, економічної самостійності господарюючих суб'єктів, коли залучення нових ресурсів значною мірою визначаються як наявним потенціалом, так і грамотною політикою їхнього ефективного використання в складних воєнних умовах.

Застосування протягом минулого, посттоталітарного періоду, здебільшого адміністративних методів управління негативно впливало на господарську стабільність функціонування зернових підприємств. Насправді, за воєнних умов і розвитку ринкових відносин європейського взірця та використання економічних методів управління, подальшої розробки й удосконалення вимагають організаційно-економічний механізм забезпечення їх стабільного функціонування та питання інноваційного управління з ефективним використанням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, визначення їх впливу на ефективність організаційних і техніко-економічних чинників. Економічні методи забезпечують поєднання інтересів держави та трудових колективів. Необхідність посилення впливу організаційних і техніко-економічних чинників на господарську та фінансову стабільність функціонування зернових підприємств обумовлює актуальність вивчення передумов

¹ *Хронологічний відступ, так званих, зернових подій у світі: 22 липня 2022 року у м. Стамбул (Туреччина) Україна, Туреччина та ООН підписали угоду про розблокування портів та вивезення українського зерна. Таку ж угоду підписала росія. Тим часом, вже 29 жовтня 2022 року, російська федерація заявила, що припиняє участь у відповідній "зерновій угоді", яка передбачає розблокування українських портів. Причина – нібито атака кораблів Чорноморського Флоту 29 жовтня вранці; 02 листопада росія відновила свою участь у "зерновій угоді"; 17 листопада угоду продовжили на чотири місяці; 19 березня 2023 року Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Сольський повідомив, що попри спроби тиску та шантажу з боку росії, Україні та партнерам вдалося продовжити дію "зернової угоди" на тих самих умовах, на яких вона початково укладалася із терміном дії 120 днів; 26 квітня представники росії у Спільному координаційному центрі у м. Стамбулі 25 квітня відмовились погоджувати рух суден до/з морських портів України по "зерновому коридору". У Міноборони росії звинуватили Україну у нібито порушенні зобов'язань щодо "зернової угоди" атаками БПЛА на Чорноморський флот у тимчасово окупованому м. Севастополі та інші об'єкти у Криму. Там заявили, що це ставить під загрозу продовження "зернової угоди" після 18 травня; 13 червня Президент росії володимир путін заявив, що росія розглядає можливість виходу із Чорноморської зернової ініціативи.*

виникнення правових, економічних та інших проблем у цій галузі та визначення засобів і шляхів їх вирішення у європейських контекстах.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Значний внесок у науково-практичну розробку реформування зернових і переробних галузей агропромислового комплексу (далі – АПК), становлення нових організаційно-правових форм підприємств переробної промисловості зробили багато відомих українських учених, економістів. Зокрема, в опрацюванні макроструктурних аспектів провідне місце належить таким вченим, як Б. М. Андрушків, Р. І Буряк, М. Я. Дем'яненко, О. Б. Мосій, Б. Й. Пасхавер, М. П. Сичевський, Д. В. Полозенко, В. П. Ситник, А. Фесина, І. Ю. Чернявський, О. М. Шпичак [1; 2; 14]. Визнання у галузі реформування АПК здобули наукові розробки Л. А. Багас, О. Б. Бутнік-Сіверського, Т. Л. Мостенської, П. Т. Саблука, М. В. Зубця, В. Я. Амбросова, С. Л. Дусановського, О. М. Онищенко, В. М. Олійника, Д. П. Доманчука та ін. [3–5].

Щодо форм господарювання, кооперування, розвитку інтегрованих формувань, організації виробництва, становлення внутрішньогосподарських відносин, значний внесок зробили В. І. Бойко, М. П. Вітковський, В. Н. Зимовець, В. І. Гринчуцький, В. М. Нелепа, О. О. Рябчик, М. К. Пархоμεць. Проблеми реформування матеріально-технічної бази розробляють В. Г. Більський, М. І. Кисіль, К. О. Кухта, Г. М. Підлісецький, соціального розвитку – Г. І. Купалова, Л. О. Шепотько та ін. [6–8].

Питання ефективності сільськогосподарського виробництва та його зернового потенціалу досить широко висвітлювали у своїх працях вітчизняні науковці, зокрема: В. Г. Андрійчук, В. І. Аранчій, А. О. Гуторов, Л. О. Дорогань-Писаренко, В. О. Компанієць, М. Й. Малік, П. М. Макаренко, В. Я. Месель-Веселяк, С. В. Мочерний, О. В. Олійник, В. В. Писаренко, А. М. Поддєрьогін, О. О. Сосновська, О. В. Ульянченко, Л. М. Худолій, Г. В. Черевко, І. Ю. Чернявський, О. Г. Шпикуляк, О. М. Шпичак, А. Д. Шеремет та ін. [9–14].

У дослідженнях цих вчених головну увагу приділено підвищенню ефективності роботи переробних підприємств, встановлено проблеми становлення й інтенсифікації підприємств харчової промисловості та перероблення сільськогосподарської продукції в різні періоди мирного часу, запропоновано шляхи підвищення рівня ефективності функціонування підприємств, розроблено механізми державного регулювання, визначено паритет цін на продукцію, сформовано ефективні канали реалізації продукції та інші економічні питання у вітчизняних умовах.

Вивчення літературних джерел у зерновій царині з даної тематики дає змогу зробити висновки, що організація як елемент механізму управління – це сукупність процесів або дій, що спрямовані не лише на об'єднання елементів у ціле та утворення життєздатної стійкої системи, для якої характерна внутрішня впорядкованість, а й ефективний вплив на їх взаємодію відносно незалежних частин цілого. Загальні питання об'єктивної необхідності організації будь-якої системи у взаємодії частин, що його утворюють, створюють передумови для ефективного впливу на виробничі процеси, тобто управління організаційно-економічними засобами.

Основні теоретичні, методологічні та практичні положення цієї актуальної проблематики обговорюють на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Тим часом, в економічній літературі відсутня чітка методологія реалізації стратегії сталого розвитку зернових підприємств у воєнний та повоєнний періоди. Реалізація означеної стратегії є найменш формалізованою частиною стратегічного управління та найбільш невизначеною з точки зору формування організаційно-

економічних механізмів виробництва, переробки та експорту зерна, у контексті вступу України до ЄС у повоєнний період та забезпечення кінцевих ефективних результатів.

У ринкових умовах потребують подальшого дослідження проблеми, що пов'язані зі змінами у зерновій системі. В цих умовах особливої актуальності набуває питання підвищення ефективності діяльності зернових підприємств з використанням організаційно-економічного механізму забезпечення їх стабільного функціонування та розвитку. Усі ці й інші обставини обумовлюють актуальність обраної теми статті, визначають мету та завдання дослідження.

4. Постановка завдання.

Метою статті є дослідити стан формування організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності зернових підприємств, в контексті вступу України до ЄС, оскільки дана категорія є недостатньо вивченою та дослідженою. Учені-економісти, розглядають окремо: ринкові, організаційні, економічні, господарські, фінансово-кредитні та ін. механізми, хоча на практиці часто їх можливості ігноруються.

В умовах переходу до ринкових відносин європейського типу все більша кількість дослідників концентрують увагу на вивченні проблем функціонування економічних та організаційно-правових механізмів. В економічній літературі часто вживають поняття “організаційно-економічний механізм”, що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму [9]. На нашу думку, таке тлумачення є цілком доречним, оскільки категорія “економічний механізм” хоча і є досить широким поняттям і містить різні аспекти та прийоми економічного регулювання, зокрема, не повністю використовує організаційну компоненту власне при прийнятті організаційно-управлінських рішень.

Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність розгляду і вирішення таких завдань:

- обґрунтувати роль та місце організаційно-економічних механізмів у системі забезпечення ефективності управління та забезпечення стабільності функціонування зернових підприємств у воєнний та повоєнний період;
- виявити причини виникнення гальмівних і застійних явищ при адаптації зернових підприємств до європейських вимог і стандартів;
- на прикладі Української зернової асоціації (далі – УЗА) як об'єднання виробників, переробників і експортерів зерна, виявити чинники впливу на організаційне забезпечення ефективного використання основних і оборотних засобів, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів, організаційних, трудових та техніко-економічних складових стабілізаційних процесів в реалізації трансформаційно-адаптивних реформ.

5. Виклад основного матеріалу.

Обраний напрям дослідження передумов стабілізації господарсько-фінансової діяльності підприємств «Української зернової асоціації», відповідно до вимог і стандартів ЄС, узгоджується з основними напрямками державних реформ і програм у сфері соціально-економічного розвитку країни, зокрема, з Концепціями державної промислової політики, Програмами структурної перебудови економіки України, соціально-економічного та культурного розвитку краю на перспективу.

Механізми господарювання, у т.ч. і організаційно-економічні, визначають як систему, що через відповідні чинники приводить у рух економіку. Сучасна економічна література засвідчує що, наприклад, механізм як категорія є тим інструментом, що забезпечує поступальний розвиток об'єкта, на який спрямовано рушійну силу чинників

зовнішнього середовища. Зважаючи на взаємозалежність та взаємодію сукупності елементів, що задіяні в управлінському процесі, сутність організаційно-економічного механізму відображає напрями вирішення проблеми відповідності елементів та цілей на певному етапі розвитку не лише суспільства, а й безпосередньо суб'єктів господарювання, в даному випадку зернового контенту національної економіки. Щодо категорії "організація", то з латинської мови цей термін перекладають як «надання чіткого вигляду певному явищу». Тобто, організація – це цілеспрямоване упорядкування елементів системи і процесів, що відбуваються у зерновій галузі. У деяких літературних джерелах термін "організація" тлумачать, виходячи зі змісту французького слова "organisation" – "...планомірний, продуманий устрій. Необхідність організації визначається внутрішньою структурованістю елементів системи як цілого, наявністю в елементах таких властивостей, як адаптивність один до одного і здатність чинити опір їх поєднанню [10].

Теоретичні та прикладні проблеми формування організаційно-економічних механізмів забезпечення стабільного розвитку зернових підприємств відповідно до воєнних та повоєнних умов та вимог і стандартів ЄС, мають різну природу і, відповідно, різні механізми їх вирішення. В даному випадку маємо на увазі виробництво зерна у воєнних умовах, заготівлю зернової продукції та особливості її збуту відповідно зернових угод і забезпечення стабільного розвитку згаданих підприємств.

Лавринчук О. В. [11] представила «Концептуальні засади функціонування державного оператора на ринку зерна України» (рис. 1), в основі якого закладено принципові засади формування організаційно-економічного механізму до початку війни у 2014 році.

Рис. 1. Концептуальні засади функціонування державного оператора на ринку зерна України (схема розроблена до початку війни у 2014 році)

Джерело: [11].

УЗА, як об'єднання виробників, переробників і експортерів зерна, була створена у 1998 році. Її метою, в свою чергу, є захист законних спільних інтересів своїх членів, сприяння формуванню та розвитку ринку зерна в Україні, утворення необхідних організаційних умов для взаємодії членів асоціації. УЗА тривалий час була партнером

Європейської Бізнес Асоціації та Американської торговельної палати, а з 2017 року стала членом Міжнародної зернової торговельної коаліції. Станом на 2017 рік членами УЗА були компанії, що разом експортували близько 90% українського зерна. У 2018 році асоціація була визнана найефективнішою серед організацій, що представляють інтереси бізнесу в діалозі з органами влади.

Аналіз та узагальнення теоретичних джерел і наукової літератури, вивчення досвіду для визначення основних положень удосконалення організаційно-економічної категорії господарської стабільності функціонування зернових підприємств, яка стала правонаступницею системи ДАК „Хліб України”, засвідчили обґрунтованість трансформаційних процесів. У свій час, ДАК «Хліб України» став правонаступником Головного управління з хлібопродуктів та Головного управління комбікормової промисловості Міністерства сільського господарства і продовольства України.

Дочірніми підприємствами компанії були заготівельні місткості елеваторів, хлібоприймальних підприємств, хлібних баз, насіннеобробний завод з підготовки насіння, два портових елеватори, виробничі потужності комбінатів хлібопродуктів, до складу яких входили млини, круп'яні та комбікормові заводи, науково-дослідний інститут хлібопродуктів [10].

Результати соціологічних та економічних обстежень як зернопереробної галузі загалом, так зернових і підприємств зокрема, бухгалтерська та фінансова звітність підприємств, дані річних звітів, інформаційних та аналітичних бюлетенів, економічних і політичних оглядів, тижневиків, а також ресурси Інтернету, періодичних видань вітчизняних і міжнародних організацій (див. перелік використаної літератури) показали наявність ґрунтовної інформаційної бази для формування організаційно-економічних механізмів їх функціонування відповідно до вимог і стандартів ЄС у повоєнний період.

Дія економічного механізму в умовах ринкової економіки розглядається як система взаємозв'язків економічних явищ, що виникають у результаті функціонування об'єктивних економічних законів ринку. Як свідчить практичний досвід, зернове підприємство є первинним і визначальним щаблем в інноваційному розвитку аграрного сектору економіки України у контексті вступу нашої держави в ЄС. При цьому, тут поєднуються земельні, природно-кліматичні, трудові, матеріальні та інформаційні умови і ресурси для здійснення цієї діяльності.

Отже, при формуванні організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності роботи зернових підприємств необхідно передбачити вплив та забезпечити дію усіх внутрішніх і зовнішніх чинників, що дає змогу управлінцям здійснювати відповідне маневрування ресурсами і на цій основі суттєво підвищити не лише дохідність виробництва, покращити їх фінансові можливості для розширеного відтворення, а й ефективніше здійснювати реформаційно-трансформаційні процеси відповідно до вимог і стандартів ЄС.

Таке вирішення найсуттєвіших теоретичних і практичних завдань характеризуватимуть інноваційно-науковий підхід до реалізації виробленої стратегії забезпечення стабільності функціонування і розвитку зернових підприємств у контексті європейського типу. На нашу думку, під ефективним функціонуванням організаційно-економічного механізму зернового господарства слід розуміти такий стан раціонального використання ресурсного потенціалу, матеріально-ресурсної та вартісної структур виробництва і таку його динаміку, за наявності яких забезпечуються стабільно високі результати його господарсько-фінансового функціонування. Фінансову стійкість пропонуємо розглядати як результат цілеспрямованої діяльності зернових господарських структур, який свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, характеризується високим рівнем їх використання та обумовлює раціональні напрями їх розміщення.

Фінансову стабільність розглядаємо як стан фінансових ресурсів підприємства і такий ступінь їх використання, при якому є можливість вільного маневрування грошовими засобами, здатність забезпечити безперебійний процес зернового виробництва, заготівлі та реалізації продукції. Організаційно-економічний механізм як системно-організаційний інструментарій забезпечує економічну самостійність вирішення проблематики та високу рентабельність виробництва, правової, матеріальної та іншої відповідальності за кінцеві результати діяльності.

Отже, досконалість управління організаційно-економічним механізмом дасть змогу здійснювати ефективний комплексний вплив на чинники стабілізації діяльності зернових підприємств і оперативно адаптуватись та успішно функціонувати в умовах ЄС.

Необхідно пам'ятати, що конкретне визначення чинників, які впливають на стабільність функціонування зернових підприємств, відбувається за рахунок раціональної організації виробництва і прогнозування, організації заходів щодо ресурсозбереження, підвищення якості продукції, робіт і послуг, інвестування та відображає потенційний внесок не лише організаційної, економічної, а й конструкторської та технологічної підготовки виробництва, логістизації безпосередньо процесу виробництва.

Методи та засоби вирішення трансформаційно-реформаційних завдань організаційного характеру пропонуємо використати із врахуванням зарубіжного досвіду, що дозволить підвищити ефективність господарювання та конкурентоспроможність зернового підприємства як на рівні окремих підприємств зернопродуктового комплексу, так і на рівні переробної галузі АПК, національної економіки в цілому та полегшить вступ України до ЄС.

6. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Виходячи з вищевикладеного, результатами управління та реалізації державної політики в сфері виробництва, переробки та експорту зерна можуть стати: ефективно використання усіх видів ресурсів шляхом впливу на відповідні чинники, створення чіткого як правового, так і організаційно-економічного механізмів, відповідальність за результати управління, налагодження конструктивної взаємодії державних органів влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання з урахуванням науково обґрунтованих теорій і концепцій, спрямованих на кінцеві ефективні результати діяльності.

Цілісна науково обґрунтована програма у цій сфері повинна стати основою для визначення напрямів реалізації державної політики у контексті вступу України до ЄС. Багатоаспектність функцій управління на місцях і завдань органів державної влади актуалізують необхідність удосконалення організаційно-економічних механізмів стабілізації функціонування зернових підприємств у повоєнний період за рахунок посилення державного управлінського впливу на ліквідацію воєнних наслідків в державі у контексті вступу України до ЄС і забезпечення ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

Посилення контролю засобами управління, попередження зловживань та зміцнення виконавчої дисципліни за рахунок відзначених чинників сприятиме не лише ефективності господарювання, а й активізації виходу суспільства з кризової ситуації (прискорення ліквідації повоєнних наслідків).

Виконавчі органи держави, органи місцевого самоврядування та територіальні громади повинні на місцях ефективно використовувати наявні матеріально-технічні та інші ресурси. Така багатопланова мета повинна сприяти формуванню відповідного реформаційно-трансформаційного підґрунтя в сфері виробництва, переробки та експорту зерна, що відповідно до мети і завдань дослідження забезпечуються:

– адаптацією особливостей функціонування національної економіки до стандартів ЄС, у т.ч. шляхом зміни законодавчих і нормативних актів, в яких необхідно передбачити конкретну відповідальність за результати господарювання;

– посиленням контролю та виконавчої дисципліни як засобу попередження зловживань, що призводять до трансформаційно-руйнівних і деградаційних процесів;

– сприянням розробці та теоретичному обґрунтуванню концепції стратегічного соціально-економічного розвитку, реалізації заходів щодо приведення стандартів функціонування господарського комплексу та національної економіки до стандартів ЄС, використавши інтелектуальні можливості науки, громадських, галузевих та академічних формувань тощо.

Отже, вирішення означених завдань у сфері виробництва, переробки та експорту зерна за рахунок відзначених чинників сприятиме не лише стабільності національної економіки, а й забезпеченню успішному входженню України до ЄС.

Author details (in English)

IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS FOR ENSURING GRAIN ENTERPRISES SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD (EUROPEAN CONTEXTS)

Bohdan ANDRUSHKIV

e-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4897-5539>

Ostap BOYKO

e-mail: ostapboyko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2327-5942>

Nataliia KYRYCH

e-mail: nkuruch@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7728-9787>

Nazar BOYARCHUK

e-mail: nazarb1991@gmail.com

Halyna TSIKH

e-mail: halyna.tsikh@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5049-3814>

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
56 Ruska str., 46001, Ternopil, Ukraine

Abstract. *The article is devoted to identifying problems in the field of organization of production, processing and export of grain, finding ways to solve them in the context of Ukraine's accession to the EU in the post-war period. The prerequisites for increasing the effectiveness of management decisions, strengthening executive discipline and responsibility by means of control according to European models are considered. Based on the analysis of literary sources and the existing experience of grain enterprises, the characteristic features of their functioning, the toolkit for identifying the causes of their occurrence, the ways and means of their prevention are proposed and, due to this, the effectiveness of economic reforms and the efficiency of management in the war and post-war periods are determined. The implementation and improvement of the effectiveness of the specified measures is proposed due to the improvement of management levers. Solving the problem of administrative prevention of miscalculations and violations is considered in particular as one of the directions of the management efficiency increasing, development of the national economy, and generally strengthening economic security in the conditions of war in the state. It is substantiated that due to innovative factors, it is possible to ensure not only the appropriate scientific and professional level of management, the stable functioning of the national economy of Ukraine, but also the prevention of misuse which can actually make it competitive in the EU. One of the means of achieving this goal is the management of factors influencing the economic stability of the enterprise's functioning. The main factor of stabilization and the source of increasing production resources is the effective use of existing means and the rational use of resources, the role of which is increasing in conditions of state independence, economic independence of economic structures, when the possibilities of attracting new resources are largely determined by both the existing potential and the competent policy of their rational using. The research was carried out under reformation and transformation processes in the war and post-war period.*

Key words: *improvement of management, sphere of production, processing and export of grain, reforms, control, enterprises, stability, strategy, efficiency, economic activity, transformational society, European Union.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23abmupp.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Andrushkiv, B., Kyrych, N., Tsikh, H., Boyko, O. & Boyarchuk, N. (2023) Improvement of organizational and economic mechanisms for ensuring grain enterprises sustainable development in the post-war period (European contexts). *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 28, no. 1, pp. 104-114. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23abmupp.pdf>

Використана література:

1. Андрушків Б. М., Кирич Н. Б., Латинін М. А., Погайдак О. Б., Співак С. М. Особливості формування добровільних конкурентоспроможних об'єднань територіальних громад в умовах децентралізації: проблеми та перспективи моделювання процесу. *Теорія та практика державного управління*. 2017. 2(57). С. 1-8.
2. Андрушків Б. М., Кирич Н. Б., Погайдак О. Б., Мельник Л. М. Інноваційно-технологічне реформування промислових підприємств – основа підвищення їх конкурентоспроможності (європейські акценти). *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*, 2020. С. 4-13.
3. Баюс Л. А., Мосій О. Б. Стратегічне планування під час війни. Матеріали Х1 Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка: «Наука, інновації бізнес: проблеми перспективи і сьогочасні тренди розвитку» (26 травня 2023 р). Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023., 137 с.
4. Буряк Р. І., Чернявський І. Ю. Аналіз наукових підходів до обґрунтування сутності експортного потенціалу підприємств зернової галузі. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія: Економіка. Т. 22. Вип. 10(63)*. 2017. С. 76–80.
5. Ларіна Я. С., Буряк Р. І. та ін. Удосконалення методичного інструментарію маркетингової діяльності підприємств агропромислового комплексу України: тенденції розвитку: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2017. С. 311–323.
6. Кухта К. О. Формування ефективного виробництва і реалізації зерна в сільськогосподарських підприємствах. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2016.
7. Кухта К. О. Об'єктивна необхідність поглиблення інтеграції в зернопродуктовому комплексі. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Спецвипуск*. Полтава: ПДАА. 2012. С. 75-80.
8. Кухта К. О. Формування системи маркетингу на підприємствах зернопродуктового підкомплексу. *Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаївський національний аграрний університет*, випуск 3 (79), 2014. С. 115-125.
9. Кирич Н. Б. Організаційно-економічний механізм забезпечення стабільного розвитку переробних підприємств (на прикладі ДАК "Хліб України"): автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Кирич Наталія Богданівна ; Національний ун-т харчових технологій. К., 2008. 41 с.

10. Кирич Н. Б. Від стабілізації суспільного виробництва - до сталого розвитку суспільства. Тернопіль: ТДТУ ім. І. Пулюя, 2003. 201 с.
11. Лавринчук О. В Організаційно-економічний механізм функціонування ринку зерна та участь держави в ньому. Дніпровський аграрно-економічний університет «Ефективна економіка» № 2, 2014.
12. Чернявський І. Ю. Прогнозування експортного потенціалу підприємств зернової галузі України з урахуванням рівня розвитку вітчизняної селекції. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4. № 4. С. 199– 208. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-23>
13. Чернявський І. Ю. Маркетингові дослідження кон'юнктури ринку зернових. Маркетингова освіта в Україні: Тези Міжнар. наук.- практ. конф., 29–30 берез. 2018 р. Київ: КНЕУ, 2018. С. 59–61.
14. Чернявський І. Ю. Сутність експортного потенціалу підприємств зернової галузі. Актуальні проблеми наук про життя та природокористування: Тези IV Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 25-27 квіт. 2018 р. Київ: НУБіП України, 2018.

References

1. Andrushkiv, B. M., Kyrych, N. B., Latynin, M. A., Pogaidak, O. B., Spivak, S. M. (2017) Osoblyvosti formuvannya dobrovilnykh konkurentospromozhnykh obiednan terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: problemy ta perspektyvy modeliuvannya protsesu [Peculiarities of the formation of voluntary competitive associations of territorial communities in conditions of decentralization: problems and prospects of modeling the process]. Theory and practice of public administration. 2(57). P. 1-8.
2. Andrushkiv, B. M., Kyrych, N. B., Pogaidak, O. B., Miller, L. M. (2020) Innovatsiino-tekhnolohichne reformuvannya promyslovykh pidpriemstv – osnova pidvyshchennia yikh konkurentospromozhnosti (ievropeiski aktsenty) [Innovative and technological reforming of industrial enterprises is the basis of increasing their competitiveness (European accents)]. State and regions. Ser.: Economy and entrepreneurship. P. 4-13.
3. Bayus, L. A., Mosiy, O. B. (2023) Stratehichne planuvannya pid chas viiny [Strategic planning during the war]. Materials X1 of the All-Ukrainian scientific and practical conference in memory of the honorary professor of the Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyu, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine M.G. Chumachenko: "Science, innovations, business: problems, prospects and current trends of development" (May 26, 2023) Ternopil: FOP Palyanitsa V. A. 137 p.
4. Buryak, R. I., Chernyavskiy, I. Yu. (2017) Analiz naukovykh pidkhodiv do obgruntuvannya sutnosti eksportnoho potentsialu pidpriemstv zernovoi haluzi [Analysis of scientific approaches to substantiating the essence of the export potential of enterprises in the grain industry]. Bulletin of the Odessa National University named after I. I. Mechnikova. Series: Economy. T. 22. Issue 10(63). P. 76–80.
5. Larina, Y. S., Buryak, R. I. and others (2017). Udoskonalennia metodychnoho instrumentariiu marketynhovoї diialnosti pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy: tendentsii rozvytku: monohrafiia [Improvement of the methodological toolkit of marketing activities of enterprises of the agro-industrial complex of Ukraine: development trends: monograph]. Kyiv: CPU "Comprint", P. 311–323.
6. Kukhta, K. O. (2016) Formuvannya efektyvnoho vyrobnytstva i realizatsii zerna v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Formation of effective production and sale of grain in agricultural enterprises]. Manuscript. Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences in the specialty 08.00.04 - economics and management of enterprises (by types of economic activity). Poltava State Agrarian Academy, Poltava.

7. Kukhta, K. O. (2012) Obiektivna neobkhdnist pohlyblennia intehratsii v zernoproduktovomu kompleksi [The objective necessity of deepening integration in the grain product complex]. Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy. Special issue. Poltava: PDAA. P. 75-80.
8. Kukhta, K. O. (2014) Formuvannia systemy marketynhu na pidpriumstvakh zernoproduktovoho pidkompleksu [Formation of the marketing system at the enterprises of the grain product sub-complex]. Herald of Agrarian Science of the Black Sea Region. Mykolaiv National Agricultural University, issue 3 (79). P. 115-125.
9. Kyrych, N. B. (2008) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennya stabil'noho rozvytku pererobnykh pidpriumstv (na prykladi DAK "Khib Ukrayiny") [Tekst] : avtoref. dys... d-ra ekon. nauk: 08.00.04. Natsional'nyy un-t kharchovykh tekhnolohiy. 41 p.
10. Kyrych, N. B. (2003) Vid stabilizatsiyi suspil'noho vyrobnytstva - do staloho rozvytku suspil'stva. Ternopil': TDTU im. I.Pulyuya. 201 p.
11. Lavrynychuk, O. V. (2014) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm funktsionuvannya rynku zerna ta uchast' derzhavy v n'omu. Dniprovs'kyy ahrarno-ekonomichnyy universytet «Efektyvna ekonomika», No 2.
12. Chernyavskiy, I. Yu. (2019) Forecasting the export potential of enterprises of the grain industry of Ukraine taking into account the level of development of domestic breeding. Ukrainian Journal of Applied Economics. Vol. 4. No. 4. P. 199–208. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-23>
13. Chernyavskiy, I. Yu. (2018) Marketynhovi doslidzhennia koniunktury rynku zernovykh [Marketing studies of the grain market situation]. Marketing education in Ukraine: Abstracts of International science - practice conference, March 29–30. Kyiv: KNEU. P. 59–61.
14. Chernyavskiy, I. Yu. (2018) Sutnist eksportnoho potentsialu pidpriumstv zernovoi haluzi [The essence of the export potential of enterprises in the grain industry]. Actual problems of life sciences and nature management: Theses IV International. science and practice conf. of young scientists, April 25-27. Kyiv: NUBiP of Ukraine.

© 2023 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format
 Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

